

Beslut

efter kvalitetsgranskning av
musikundervisningen i grundskolan vid Sanda
idrottshögstadium i Jönköpings kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av musik i grundskolan. Syftet är att granska kvaliteten i grundskolans musikundervisning. Kvaliteten bedöms utifrån om musikundervisningen dels utgår från och innehåller ämnets hela kursplan, dels ger eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar deras utveckling av kreativitet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning utgår musikundervisningen från, och innehåller, ämnets hela kursplan?
2. I vilken utsträckning ger musikundervisningen eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar utveckling av kreativitet?

Granskningen genomförs i årskurserna 7-9 i 30 skolor. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Sanda idrottshögstadium, i Jönköpings kommun, ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Sanda idrottshögstadium den 18 september 2018. Besöket genomfördes av Johanna Chung och Karin Lindqvist. Skolinspektionen har tagit del av dokumentation från skolan och genomfört en lektionsobservation samt intervjuer med elever, med musikläraren och med rektorn.

Sanda idrottshögstadium är en kommunal grundskola med elever i årskurserna 7–9. Skolan har cirka 228 elever. Enligt inkomna uppgifter från skolans rektor undervisar en lärare i musik i årskurserna 8–9. Läraren är legitimerad och behörig att undervisa i musik i aktuella årskurser. Sammanlagt är 64 timmar avsatt för undervisning i musik till årskurserna 8–9.

I detta beslut gör Skolinspektionen en samlad bedömning av det granskade området utifrån de övergripande frågeställningarna.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattningsvis har Skolinspektionens granskning inte visat annat än att det granskade området fungerar väl. Därmed avslutas kvalitetsgranskningen.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar det centrala innehållet. Bedömningen baseras på kursplanens tre kunskapsområden och redovisas nedan.

Utredningen visar att musikundervisningen utgår från en planering där varje moment i undervisningen stäms av mot ämnets syfte och att alla delar av centralt innehåll ingår. I intervjun med skolans musiklärare framgår att kopplingen till ämnets syfte gör det tydligt för läraren vad undervisningen ska sträva mot, och att läraren får med alla delarna i ämnet genom att utgå ifrån syftet.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet "Musicerande och musikskapande". Utredningen visar att undervisningen omfattar sång, melodispel och ackompanjering i ensembleform med genretypiska musikaliska uttryck samt musikskapande i olika genrer. Undervisningen för skolans tre parallellklasser i årskurs 8 och 9 är organiserad i fyra undervisningsgrupper, vilka delas upp i mindre grupper under lektionerna. Olika delar av det centrala innehållet behandlas parallellt i

dessas smågrupper genom att eleverna spelar i ensemble och skapar musik med surfplattor växelvis. I intervjun med musikläraren framkommer att eleverna får improvisera under ordnade former när de arbetar med musikskapande, bland annat genom att eleverna kan välja ackord inom en skala. Skolinspektionens lektionsobservation ger också exempel på inslag av gehörsmusicerande då eleverna utgår från en låt som de använder som "mall", och tar ut den med elbas. Av inskickad dokumentation och i intervjun med musikläraren framkommer att undervisningen även omfattar musikalisk gestaltning där olika uttrycksformer kombineras, både genom dramatisering, dans och genom att skriva text till musik.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet

"Musikens verktyg". Utredningen visar att undervisningen omfattar ackord- och melodiinstrument, bas och slagverk för spel i olika ton- och taktarter. På skolan finns fyra utrustade grupprum som används för ensemblespel, främst med instrumenten trummor, gitarr, bas och piano. För undervisning med digitala verktyg används fyra surfplattor för musikskapande, bearbetning och inspelning. I lektionsobservationen och intervjun med eleverna framkommer exempel på att undervisningen omfattar musikaliska byggstenar för att musicera och komponera. Detta både genom att läraren och eleverna använder begrepp som exempelvis intro, vers, refräng och ackord i sina samtal och att eleverna använder dessa byggstenar när de skapar musik. Enligt lärarens planering ingår ett teoretiskt moment om musiksymboler och noter tidigt i kursen och Skolinspektionens lektionsobservation visar att såväl noter som tabulatur och ackordbeteckningar används praktiskt vid elevernas musicerande. I lärarintervjun framgår vidare att undervisningen omfattar hur rösten kan varieras i vokala uttryck i olika genrer. Det sker främst i stor grupp då eleverna övar på sånger exempelvis i samband med jul- och sommaravslutning enligt läraren, som också uppger att röst- och hörselvård behandlas inom ramen för moment där eleverna sjunger och spelar.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet

"Musikens sammanhang och funktioner". Utredningen visar att det ingår moment i lärarens planering där instrument och deras funktion i olika genrer och sammanhang, till exempel i en symfoniorkester eller i ett rockband liksom musik från olika epoker behandlas. I lärar- och elevintervjun framkommer att undervisningen omfattar musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet. Eleverna arbetar exempelvis med subkulturella uttryck och musikaliska genrer, och presenterar dessa för varandra. Läraren beskriver vidare att de lyssnar på klassisk musik och att eleverna då får skriva om vad de tänker på när de lyssnar i syfte att fånga ljudets och musikens fysiska, tanke- och känslomässiga påverkan på människan. I en annan uppgift får eleverna lyssna på filmmusik och skriva om vilka känslor musiken väcker och vad de tänker om filmens innehåll.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar utveckling av kreativitet. Bedömningen grundar sig på kvalitetskriterier som Skolinspektionen bedömt vara av vikt för utveckling av kreativitet¹.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna möjlighet att arbeta skapande i processform. Utredningen visar att undervisningen är upplagd så att eleverna vid ett flertal tillfällen ges möjlighet att skapa musik. Av såväl lärarens planering, intervjuer med lärare och elever och lektionsobservation framgår det att eleverna får arbetsuppgifter där de komponerar musik med digitala verktyg och mjukvara. I intervju med läraren framkommer att arbetsprocessens betydelse undervisningen värdesätts, bland annat genom att arbetsuppgifterna sträcker sig över fyra till sex lektioner och därmed uppnår viss fördjupning genom att eleverna ges tid och stöd att prova sig fram i skapandet. Undervisningen är vidare upplagd så att eleverna arbetar parvis vilket gör att samtliga elever är delaktiga i skapandeprocessen. Musikläraren berättar att det musikskapande momentet inleds med instruktioner om programvaran där eleverna får lära sig grunderna och se vilka uttryckssätt som finns. Därefter arbetar eleverna med uppgiften och får under tiden handledning av läraren. Vid Skolinspektionens lektionsobservation framkommer flera exempel på hur undervisningen möjliggör individuellt anpassade strategier. Det handlar exempelvis om att läraren hjälper eleverna att navigera i programvaran för att testa olika svårighetsnivåer och att läraren utmanar eleverna att pröva sig fram och improvisera. Lektionsobservationen visar också att eleverna ger varandra stöd, exempelvis genom att elever som har kunskaper inom ett instrument hjälper andra elever. I intervjun med elever framkommer att eleverna upplever att undervisningen är upplagd så att de får experimentera och testa, samt att de får stöd av läraren vid behov. Enligt eleverna är tillfällena då de experimenterar och testar det som gör arbetet kreativt. I elevintervjun framkommer också att arbetsprocessen betonas i undervisningen. "Slutprodukten är en del, men hur man kommer fram till vad som låter bra är lika viktigt", säger en av eleverna i intervjun.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna möjlighet att reflektera över skapandet. Utredningen visar att eleverna kontinuerligt reflekterar kring musicerandet och musikskapandet, både med varandra och med läraren. I såväl intervjun med musikläraren som vid lektionsobservationen framkommer att eleverna uppmuntras att söka egna lösningar i sitt samarbete, men att alla elever också får utrymme och stöd att reflektera kring eget och andras skapande genom samtal med läraren. Det kan handla om att lyssna tillsammans för att identifiera och reflektera över hur olika musikaliska byggstenar fungerar i ett stycke som eleverna arbetar med, exempelvis vad som händer i ljudet om trummorna tas bort eller om ett "beat" läggs till. Enligt läraren handlar samtalen ofta om att tipsa om hur olika instrument kan få det att låta annorlunda, eller att ge eleverna inspiration att tänka nytt.

Såväl elevintervjun som lektionsobservationen visar att eleverna har tillgodogjort sig språk- och begreppsförståelse som gör att de kan samtala om musik med relevanta begrepp samt reflektera kring musikskapande. I elevintervjun framkommer att eleverna får feedback av läraren, både genom att eleverna ställer frågor för att komma vidare i sitt

¹ grundskolans läroplan, första kapitlet *Skolans värdegrund och uppdrag* framgår att det ingår i skolan uppdrag att stimulera elevernas kreativitet: *Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem.* Lgr 11, kap 1.

arbete och genom att läraren återkopplar och ger tips. Läraren ger exempel på att sådan feedback kan handla om hur olika instrument kan användas för att söka nya uttryck i en låt. Läraren beskriver även att det förekommer moment i undervisningen där eleverna får ge varandra återkoppling, bland annat är en sådan övning planerad då de ska lyssna på slutprodukten av det digitala skapandet. Vid Skolinspektionens lektionsobservation bekräftas att undervisningen ger eleverna utrymme och stöd att reflektera över skapandet. När eleverna arbetar med musikskapande samtalar de om effekterna av olika val i programvaran. Några av eleverna väljer att spela upp en del av sitt stycke för klasskamrater, och får då ta del av deras reflektioner. Läraren använder större delen av den observerade lektionens tid åt att gå runt till alla arbetsgrupper och ge eleverna stöd.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna valmöjlighet i samband med skapandet. Utredningen visar att elevernas möjlighet att välja betonas i musikundervisningen. I såväl elev- som lärarintervjun framkommer att valmöjlighet i samband med skapande återkommer i flera sammanhang i undervisningen. När eleverna arbetar med skapande väljer de fritt genre och instrument. "Det ger inte så mycket till kreativiteten att arbeta enligt ett färdigt schema", uttrycker läraren, som också framhåller att vissa ramar ges för att underlätta elevernas arbete inför val av uttryckssätt. Det kan exempelvis innebära att läraren visar hur eleverna kan börja med ett trumbeat eller en ackordsträng på gitarren. I övrigt får eleverna göra sina egna val. Läraren berättar även om fler tillfällen då eleverna får välja mellan olika arbetsuppgifter, t.ex. när de arbetar med musikalisk gestaltning då eleverna kan välja att kombinera musik med dans, drama eller redovisning med Power Point.

I intervjun med musikläraren framkommer också exempel på hur musikundervisningen organiseras för att ge eleverna bättre möjligheter att göra självständiga val. Ett sådant är att läraren ibland delar in eleverna i könsenhetliga grupper, vilket enligt läraren bidrar till att eleverna vågar ta för sig mer.

På Skolinspektionens vägnar

X Gabriel Brandström

Beslutsfattande

Signerat av: Gabriel Brandström

X Karin Lindqvist

Föredragande

Signerat av: Karin Lindqvist

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/musik-i-grundskolan/>

Bilaga: Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

1 kap. 11 § första stycket

För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

3 kap. 3 §

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

1.1.1 10 kap. 2 §

1.1.2 Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa.

Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Skolförordningen (2011:185)

5 kap 2 §

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Reviderad 2018

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden

”Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.”

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

”Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik.(...).”

”Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas (...).

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.”

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden

Under rubriken Riktlinjer anges att alla som arbetar i skolan bland annat ska;

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet

I avsnittet om lärarens ansvar står bland annat att läraren ska;

- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,

- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

Under rubriken till område 2.2 Kunskaper anges bland annat att;

”Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.”

Bland de övergripande målen under området Kunskaper anges att skolan bland annat ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola;

- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga, och
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud

Bland riktlinjerna under området Kunskaper anges vidare att läraren bland annat ska;

- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar

I avsnittet anges bland annat att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar exempelvis för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Lgr 11, 5. Kursplaner, 5.8 Musik

Syfte

I kursplanen för musik beskrivs inledningsvis syftet med undervisningen och vilka förmågor som undervisningen syftar till att utveckla hos eleverna.

”Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- spela och sjunga i olika musikaliska former och genrer,
- skapa musik samt gestalta och kommunicera egna musikaliska tankar och idéer, och
- analysera och samtala om musikens uttryck i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang.”

Centralt innehåll

Det centrala innehållet **för årskurs 7-9** är uppdelat i tre kunskapsområden;

Musicerande och musikskapande

- Sång, melodispel och ackompanjemang i ensembleform med genretypiska musikaliska uttryck.
- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster i olika genrer.
- Rytmask och melodisk improvisation till trumkomp, ackordföljder eller melodislingor med röst och instrument.
- Musikskapande i olika genrer, till exempel visor, ljudkompositioner och låtar.
- Musikalisk gestaltning där olika uttrycksformer kombineras.

Musikens verktyg

- Röstvård, hörselvård och orsaker till att musiklyssnande och musicerande kan bidra till hörselskador samt hur hörselskador kan förebyggas.
- Hur rösten kan varieras i flerstämmiga, vokala uttryck i olika genrer.
- Ackord-och melodiinstrument, bas och slagverk för spel i olika ton-och taktarter.
- Rytmask, klang och dynamik, tonhöjd, tempo, perioder, taktarter, vers, refräng och ackord som byggstenar för att musicera och komponera musik i olika genrer och med varierande instrumentation.
- Musiksymboler och notsystem, noter, tabulatur, ackordbeteckningar och grafisk notation.
- Digitala verktyg för musikskapande, inspelning och bearbetning.

Musikens sammanhang och funktioner

- Ljudets och musikens fysiska, tanke-och känslomässiga påverkan på människan. Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer, med fokus på etnicitet och kön.
- Hur musik används i olika medier, till exempel i film och datorspel.
- Instrument och deras funktion i olika genrer och sammanhang, till exempel i en symfoniorkester eller i ett rockband.
- Konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika epoker. Framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet*

I propositionen anges bland annat att i skolans uppdrag ligger att ge alla elever "bästa möjliga förutsättningar att utifrån sina behov och förutsättningar utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål" samt att "ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa." (s. 221)

I propositionen föreslår regeringen att "kunskapsbegreppet ges en bred innebörd så att utbildningen också ska främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Sådan allsidig personlig utveckling kan bl.a. handla om utvecklande av den kreativa förmågan, lusten att skapa, förmågan att ta initiativ och omsätta idéer till handling. Dessa förmågor och färdigheter är centrala för att utveckla ett entreprenöriellt förhållningssätt. Det övergripande målet för utbildningen stödjer strävan att entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet." (s. 222)

"(...) Estetisk och konstnärlig verksamhet är en viktig del av förskolans och skolans uppdrag. (...)I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Förmågan till eget skapande tillhör det som eleverna ska tillägna sig. Ett antal av skolans ämnen vilar således till en del på vad som kan betecknas som konstnärlig grund." (s. 224)